

Гарантиране на икономическа система, която да гарантира неподправена конкуренция между равнопоставени участници на пазара. Това означава конкретно довършване и ефективно прилагане на Правилника за вътрешния пазар, подобряване на конкурентно-правните рамкови условия в Европа, подпомагане на малките и средните предприятия и подобряване на достъпа до световните пазари.

Забрана за образуване на картели, забрана на злоупотребата с монополно положение на пазара, контрол върху сливанията, контрол върху държавните субсидии.

Политиката в областта на конкуренцията служи за създаване и запазване на система, която дава възможност за неподправена конкурентна надпревара в рамките на една икономическа система. В рамките на либералната икономическа теория политиката в областта на конкуренцията има за цел създаването на пазари с напълно изразена конкуренция и се опитва да предотврати създаването на монополни и доминиращи икономически образувания, които чрез диктат върху цените предизвикват щети на потребителите. Само в изключителни случаи монополите са допустими с цел надеждното гарантиране осигуряването на стоки и услуги, които са от огромен обществен интерес. В рамките на договорните си основи ЕС има на разположение най-разнообразен конкурентнополитически инструментариум, с който се цели гарантирането на вътрешния пазар на действието на забраната за образуване на картели, злоупотребата с монополно положение на пазара, контрола върху сливанията или наблюдението на националните субсидии. Въз основа на глобализирането на икономическата дейност Европейският съюз се сблъсква още по-ясно, отколкото в миналото, с проблема за свързване гарантирането на конкурентната надпревара в рамките на вътрешния пазар с конкурентно способността на европейските предприятия на световния пазар.

Ролята на Европейската комисия е да пази конкуренцията в рамките на Европейския съюз и извън него. За двете нива тя разполага обаче със съвсем различни възможности за намеса. Раздел V от ДЕО в редакцията си от 7.2.1992 г. урежда различните материи и процедури на политиката в областта на конкуренцията. В рамките на тези разпоредби Комисията се намесва по принцип в областта на действие на този договор само тогава, когато държавните субсидии, споразуменията и сливанията на предприятия или други форми на коопериране застрашават конкуренцията. С променения член 2 от ДЕО в рамките на ревизията на Договора от Маастрихт чрез Договора от Амстердам освен това отделно бе декларирано и постигането на "висока степен на конкурентноспособност" като задача на Общността. База за това са структурните проблеми на икономическия растеж и трудовата заетост в Европа в края на 90-те години.

Чл. 81 и 82 от ДЕО забраняват "застрашаващи конкуренцията уговорки" между предприятия, които могат да нанесат вреда на търговията между държавите членки на Съюза, както и да доведат до "злоупотреба с монополно положение на пазара". При такива случаи Комисията може да вземе мерки чрез оповестяване на спогодбите между предприятията в рамките на процедурата за подаване на оплаквания или по силата на правомощията си да възбуди процедури за проверка и с това да наказва с юридическа сила такова пазарно поведение, което е насочено срещу конкуренцията. Тези два члена са от централно значение за европейската политика в областта на конкуренцията, тъй като се намесват директно в начина на поведение на предприятията. Член 81 и 82 от ДЕО дават обаче възможност и за изключения. Ако с оглед на глобалната конкуренция е необходимо образуването на европейски олигополи, с които да се противостои на засилена

международна конкуренция, Комисията има право в отделни случаи да одобри образуването на такива съюзи. Така Комисията е призвана да създава възможности за развитието на силна европейска промишленост.

Приетите от Комисията през 1996 г. решения съдържат множество примери, които отразяват тези интереси, така например решенията по прилагане на чл. 81, ал. 1 и 3 в случаите на Atlas/Global One и Луфтханза/SAS. Вертикални споразумения между предприятия могат също да бъдат одобрени тогава, когато чрез достъпа до нови пазари се оказва увеличаващо ефикасността въздействие. Тези споразумения не бива обаче да приемат характера на уговорки на цените или разпределяне на области. В тази връзка Европейската комисия например през 1993 г. позволи както образуването на олигопол при производителите на монитори с течни кристали, така и множество селективни мрежи за разпространение с цел предотвратяване на прекалено голямата зависимост от трети страни, както и за запазване на потребителските интереси. От 1990 г. Наредбата за контрол над сливанията допълва определенията на чл. 81 и 12 от ДЕО. Наредбата дава възможност за превантивен контрол върху сливанията на предприятия със значение за цялата Общност. Тя дава възможност за намеса по смисъла на политиката за защита на конкуренцията още в началото на икономическите процеси на концентрация чрез одобрение или забрана на сливанията на предприятия.

От голямо значение за политиката на конкуренцията са и държавните помощи и субсидии, които могат да доведат до изкривяване на конкурентното начало. Чл. 87-89 от ДЕО регламентират процедурата за контрол над субсидиите от страна на Комисията, която от края на 80-те години значително е увеличила работата си на базата на засиленото съревнование за отпусканите субсидии. При това Комисията по принцип не отказва одобрение за национални помощни програми, ако те еднозначно имат за цел коригирането на структурни неравновесия в определени отрасли на производство (Политика в областта на промишлеността). Така напр. тя даде съгласието си за провеждането на различни програми за реструктуриране на стоманодобивни предприятия, които получават субсидии от държавите членки на Европейския съюз, за сметка на това обаче поиска значително разграждане на капацитети с цел саниране на сектора (Европейска общност за въглища и стомана). Това отговаря на принципа за контрол на субсидиите, според който държавните помощи трябва да бъдат структурно ефективни, да имат окончателен характер и да са в полза на целия промишлен отрасъл.

Наред с контрола над конкуренцията Европейската комисия се стреми към активно управление на процесите в областта на политиката към конкуренцията. Така например през 1993 г. тя пое инициативата в множество отрасли, които дотогава бяха запазени за няколко предприятия с монополно положение, с цел въвеждане на принципа на конкурентното начало. За отрасли като транспорт, енергийно стопанство или телекомуникации, които са важни за конкурентноспособността на европейските предприятия от гледна точка на разходите, Европейската комисия води политика на либерализиране, за да могат тези отрасли в интерес на потребителите да участват в конкурентната надпревара. С това бе даден срок за създаване на предпоставки за универсална услуга. В рамките на поставения срок предприятията, които дотогава са разполагали с изключителни права, имат достатъчно време да се пренастроят към новите дадености. След консултации с различни икономически участници в сектора на телекомуникациите Комисията провери след това през 1996 г. какво е положението и прие директива за цялостното либерализиране на този сектор.

Като структурна политика политиката в областта на конкуренцията трябва днес да държи сметка едновременно за глобализирането на процесите и да допринася за задълбочаването на вътрешния пазар. При това ЕС се изправя пред една дилема, която е резултат от различните свързани с това нива на европейската политика в областта на конкуренцията. Политиката на Европейската комисия в областта на конкуренцията има за цел най-напред поведението на предприятията в рамките на Съюза. В рамките на вътрешния пазар Общността разполага с правен режим за ефективно санкциониране на нарушаващо нормите на конкурентната борба пазарно поведение. В глобален мащаб обаче тези мерки нямат приложение. Вследствие на това ефективни, стимулиращи конкуренцията мерки могат да засилят принципите на конкурентността в пределите на вътрешния пазар, но от друга страна да отслабят конкурентноспособността на европейските предприятия спрямо международната конкуренция. Европейската комисия осъзна тази дилема дотолкова, че ще трябва да положи усилия за гарантиране на ефективна конкурентна борба в Европа и при това да проучи сливанията на предприятия в рамките на световните стратегии на световни, европейски или национални пазари. Досега обаче няма наредба за конкуренцията валидна в международен мащаб, което води до национално-държавен протекционизъм.

Между политиката в областта на конкуренцията, от една страна, и промишлената и търговска политика (външни отношения), от друга страна, съществува противоречиво отношение. Политиката в областта на промишлеността и тази в областта на търговията са ориентирани към оптимални пазарни резултати, политиката в областта на конкуренцията за сметка на това към гарантиране на оптимални пазарни процеси. В резултат на това и въз основа на различни становища сред държавите членки на Съюза, възниква един толкова голям проблем, който създава трудности за целенасочено, ориентирано в еднаква степен и към вътрешния, и към световния пазар действие в Европа. С оглед на международното икономическо развитие Европа има нужда обаче още повече от такава политика в областта на конкуренцията, която да гарантира както конкуренцията на европейския вътрешен пазар, така и конкурентноспособността на европейските предприятия на световния пазар. За тази цел са необходими специални мерки на многостранно ниво, за да могат да се формулират в рамките на международните икономически организации, като ОИСР, Г-7, ОВППС и СТО, Световната банка или Международния валутен фонд, правно приложими правила на международна система за конкуренция, която дава възможност за свободна конкурентна борба на участниците на пазара.